

Osallisuus, turva ja toivo - kansanopistot henkisen huoltovarmuuden yhteisöinä

Vst-tutkimustyöpaja, Kuopio 28. - 29.8.2025

FT Sari Keskimaa
KT Tiina Törmä

Haapaveden Opisto

Tutkijat

FT Sari Keskimaa

Väitöskirja: Kalle Päätalon liijoki-sarja
kielielämäkertana (2018)

- Sosiolingvistiikka: kielen variaatio suhteessa sosiaaliseen ympäristöön
- Kieli-ideologiat: (tiedostamattomat) uskomukset ja käsitykset kielistä ja kielenkäytön tavoista
- Variaationtutkimus, diskurssianalyysi, neksusanalyysi, kielellinen asemoituminen
- Kieli luo maailmaa ja kielellä muutetaan maailmaa
- Kielellä ilmaistaan identiteettiä ja ryhmään kuulumista

KT Tiina Törmä

Väitöskirja: Juovasta äidistä raittiiksi äidiksi –
alkoholismista toipumisen prosessi äitien kertomana
(2011)

- teoreettisena lähtökohtana on alkoholismi sairautena
- kriittis-emansipatorinen näkökulma - kerronnallisuus, narratiivisuus, dialogisuus
- alkoholismiin yhteiskunnassa kohdistuva kielto ja alkoholistiäiteihin kohdistuvat asenteet
- juomisen hallinnan menetyksen kokemus
- alkoholistiäidin ja lapsen välinen suhde
- alkoholismista toipumisen prosessi transformatiivisena muutosprosessina

Henkinen huoltovarmuus osana kansanopistojen toimintaa

Yksilölliset kokemukset linkittyvät paitsi elämänhistoriallisiin myös yhteiskunnallisiin ja paikkaan sidottuihin konteksteihin.

Kansalaisopistot vanhoina oppimisympäristöinä sitovat valtavasti ihmisten elämänhistoriallisia kokemuksia, narratiiveja. Opistot ovat toimineet osallisuuden, turvan ja toivon tiloina useilla eri vuosikymmenillä.

Kun ihminen kokee paikan turvallisena herää toivo paremmasta. Näillä kokemuksilla on merkitystä erityisesti silloin kun ihminen hakee turvaa erilaisten kriisien keskellä.

Henkisen huoltovarmuuden näkökulmasta on mielenkiintoista pohtia millä tavoin paikkaan ja aikaan sidotut kokemukset, muistot ja tunteet muovaavat ihmisten minuutta ja identiteettiä

- Huoltovarmuus on yhteiskunnan kriittisten toimintojen kykyä toimia kriiseissä. Henkinen huoltovarmuus on siis kykyä toimia kriiseissä järkevästi, yhteisöä hyödyttävällä tavalla.

ks. [Voiko ammuksia ja lukutaitoa verrata – eli miten kulttuuri on osa resilienssiä ja huoltovarmuutta](#)
(03.07.2024)

Osallisuus, turva ja toivo toisiinsa kietoutuvina käsitteinä

- vertaisuus, yhdenvertaisuus, vuorovaikutus
- joukkoon/ryhmään kuuluminen
- samaistuminen
- mahdollisuus vaikuttaa, osallistua olla dialogissa
- kuulla ja tulla kuulluksi
- lohdun, toivon, turvan tilojen luominen, jakaminen
- kyky luottaa itseensä ja muihin
- kyky reflektoida itseä ja muita
  - reflektion kognitiivinen, emotionaalinen ja sosiaalinen ulottuvuus ja näiden keskinäinen vuorovaikutus
- ymmärryksen kasvu, kriittinen ajattelu, oppiminen, muutos
- emansipaatio: vapaus, vapautuminen ja vastuu

Sydämen sivistys osana huoltovarmuutta

Erityisesti N.F.S. Grundtvigin filosofiaan nojaavat kansanopistot korostavat osallisuuden, voimaannuttamisen ja elämäntaitojen merkitystä opetustyössään.

Kolbe (<https://yle.fi/a/3-12390315>) puhuu sydämen sivistyksestä nykyajan yleissivistyksenä ja universaalin asiana. Kaikkialla ihmiset arvostavat hymyä, kohteliaisuutta ja ystävällisiä sanoja. Nämä ovat kansanopistoissa tärkeitä asioita, joilla luodaan kokemuksia osallisuudesta, turvasta ja toivosta. Joku katsoo minuun ja hymyilee, hyväksyy minut sellaisena kuin olen, on ystävällinen ja opettaa minulle elämästä selviytymisen taitoja. Juuri tämä on henkistä huoltovarmuutta syvimmillään.

“Vähitellen alkoi minulle selvitä opetuksen johdosta, että laajat tiedot ja oppineisuus ei sellaisenaan merkitsekään täydellisesti sivistystä, vaan sen muodostumiseen tarvitaan muutakin, tarvitaan luonteen jalostumista ja tunne-elämän kehittymistä, siis sydämen sivistystä.” - Jalmari Pyrrö, Käsämäki, Haapaveden Opiston (tuolloin Keski-Pohjanmaan Kansanopisto) opiskelija 1913-1915.

Narratiivinen tutkimus

- keskittyy ihmisen kertomiin (kuvin, sanoin) tarinoihin
- on kiinnostunut yksittäisten ihmisten tavasta kokea, ajatella ja toimia
- katsoo että ihmisen elämä ja identiteetti, minuus sekä käsitys ajasta ja paikasta rakentuu tarinoiden kertomisen kautta - ihmisen perustavanlaatuisen ominaisuus
  - tarina rakentaa ja välittää yksilöllisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä
  - tarinaan sisältyy tekijän intentio, merkitys
- selittää psyykkistä todellisuutta ja inhimillistä toimintaa sekä tapahtumia ja niiden välisiä suhteita luoden tapahtumien välille yhteyksiä
- näkee empatian välttämättömänä, jotta voi ymmärtää toisen ihmisen tarinan merkityksiä

Piirustusmetodi

- Piirtäminen on tapa tuottaa mielikuvia todellisuudesta (Kress & van Leeuwen 2006)
- tehtävänanto →
- visuaalisten rakenteiden tulkinta (the good eye -metodi)
  - visuaalinen rakenne, asetelmat, sisältö, värit, elementtien järjestys (Rose, 2016) →
- sisällön luokittelu laadullisen sisällönanalyysin avulla →
- luokittelu ja analysointi →
- visuaaliset narratiivit →
- päätelmät

Piirustusmetodi

Tehtävänanto:

Mitä Haapaveden Opisto sinulle merkitsee?

Piirrä siitä kuva!

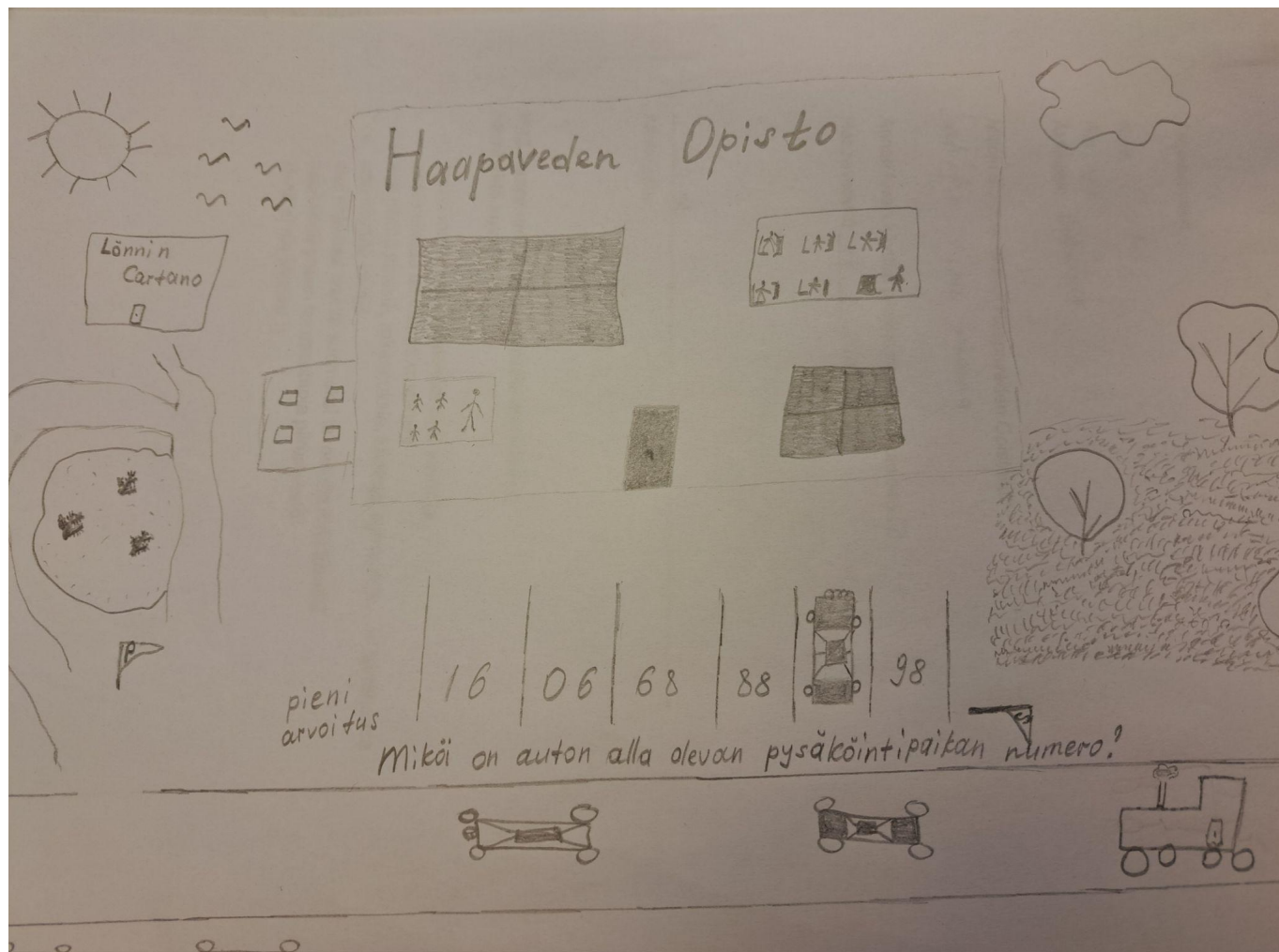
- kaikki mielikuvat ja ajatukset ovat sallittuja
- ei ole oikeaa tai väärää vastausta
- voit piirtää ihmisiä, rakennuksia, karttoja, symboleja... mitä tahansa
- saa käyttää värejä
- saa kirjoittaa tekstiä suomeksi tai omalla äidinkielellä
- saa tehdä yhden tai useampia piirustuksia
- tämä ei ole kilpailu :)

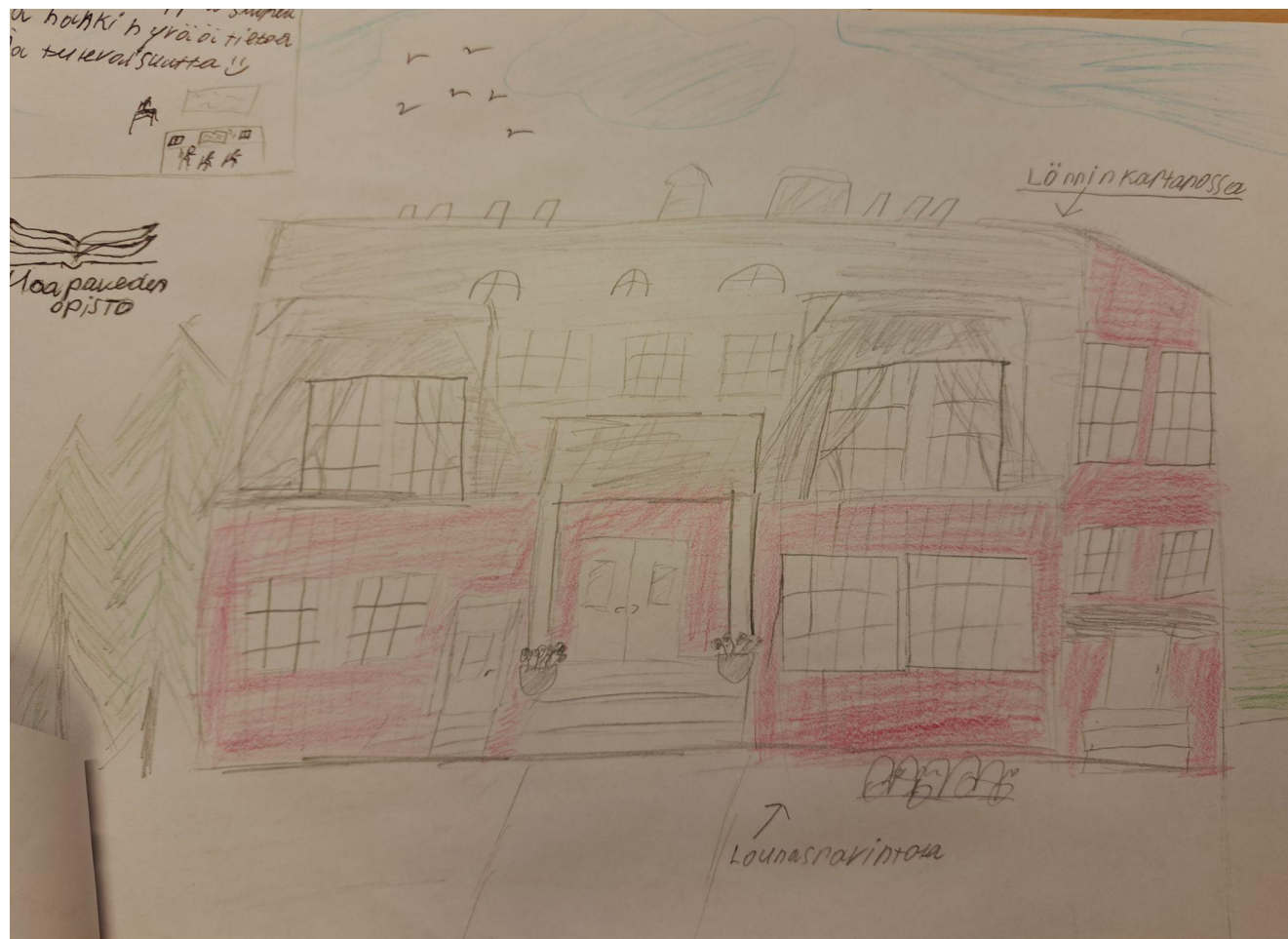
Topobiografinen näkökulma piirustusten tulkinnassa

Kansanopistoilla aiemmin opiskelleiden ja työskennelleiden narratiiveissa huomio kiinnittyy usein juuri siihen millä tavoin paikka on koettu ja kuinka vahva tästä kokemuksesta syntynyt tunne sekä muisto on. Topobiografiassa (Karjalainen 2006) paikat liittyvät keskeisesti ihmisten elämäkerrallisiin tapahtumiin ja ne ovat merkittävässä roolissa henkilökohtaisten elämäkertojen ja muistojen syntymisessä ja rakentumisessa. Tätä ovat tutkineet ja sanoittaneet mm. McAdams 2003 ja Karjalainen 2004.

1.

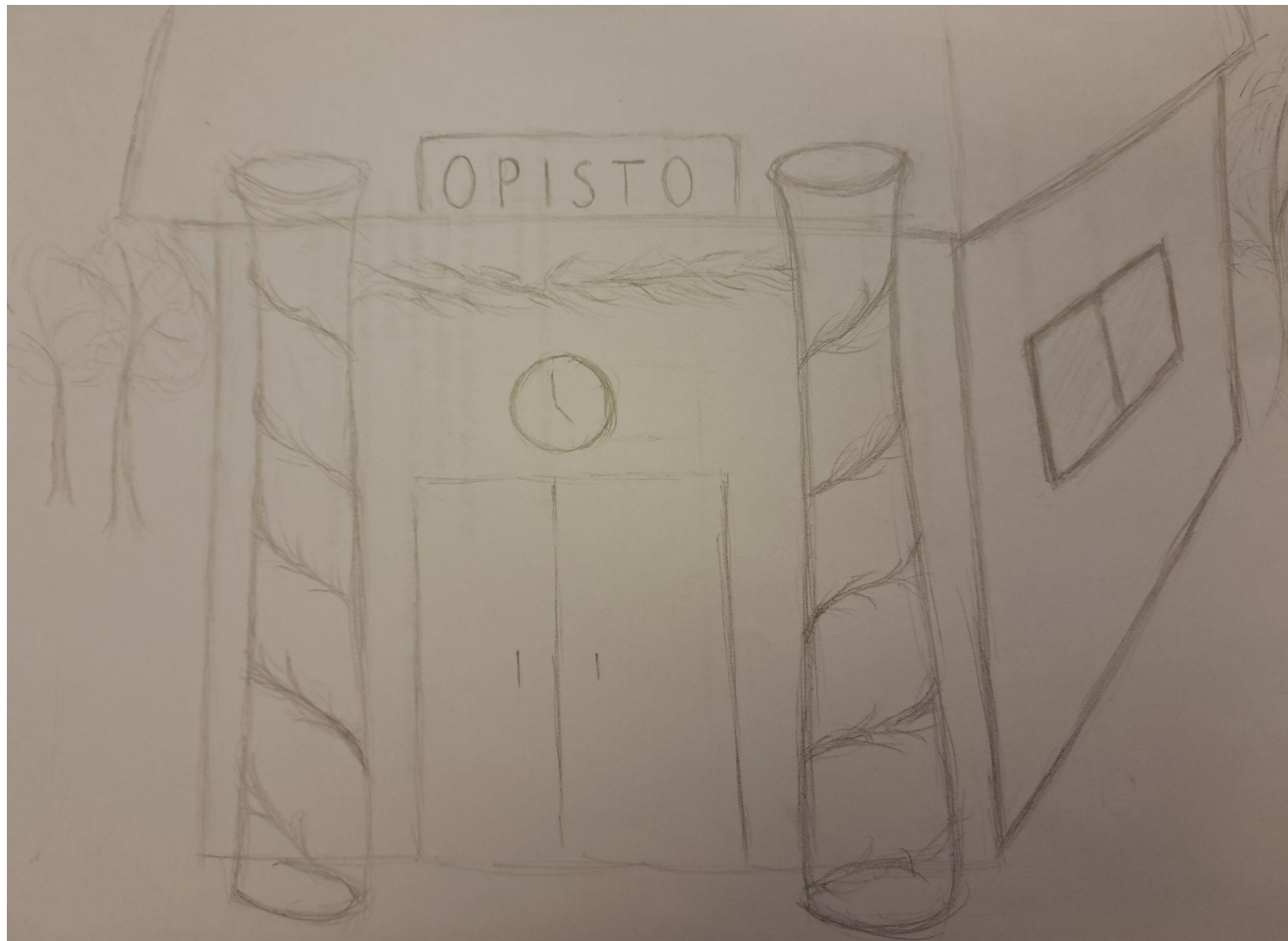

2.

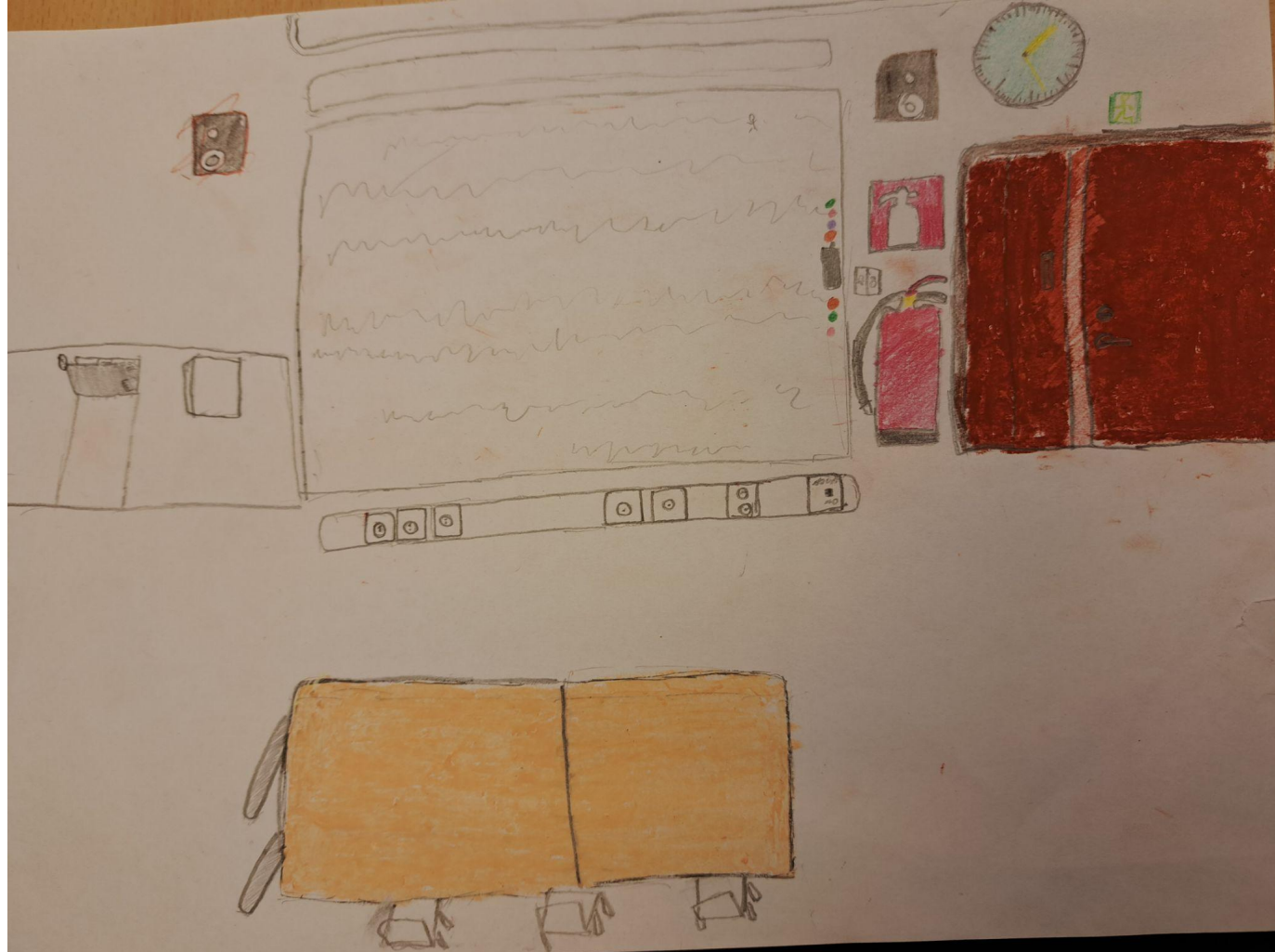

“mahdollisuus
oppia suomea
ja hanki hyvää
tietoa ja
tulevaisuutta
:)”

3.

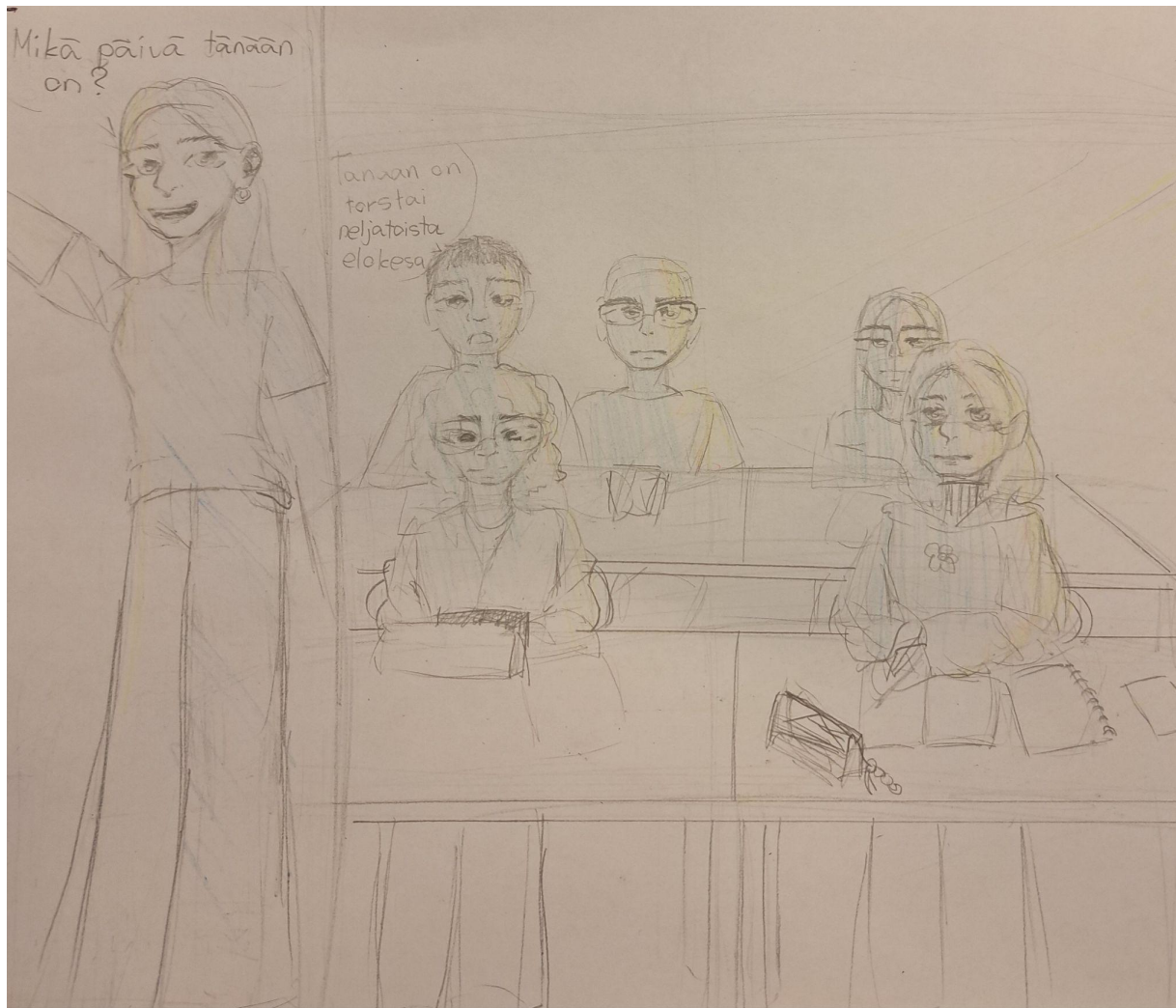

4.

5.

- Mikä päivä tänään on?
- Tänään on torstai neljatoista eloksesa

Huomioita piirustuksista

- ryhmän tuottama visuaalinen narratiivi zoomaa lintuperspektiivistä taloon (vanha päärakennus), edelleen opiston oveen, luokkahuoneeseen ja lopulta luokassa oleviin henkilöihin
- rakennuksia kuvattu enemmän kuin ihmisiä
- kuvissa on tekstiä suomen kielellä
- kahdessa kuvassa lintuja (symboliikka)
- kolmessa kuvassa puita (luonnon läheisyys, symboliikka)
- kuva 1: kartta, kokonaisuus, kuva 2: rakennus, logo, lounasravintola mainittu, kuva 3: ovi (symboliikka), pylväät (institutionaalisuus?), kuva 4: luokkahuoneessa turvavälineet korostetusti näkyvillä, kuva 5: iloinen opettaja, opiskelijat totisempia, läheisyys

Kiitos!

sari.keskimaa@haapop.fi

tiina.torma@haapop.fi

